

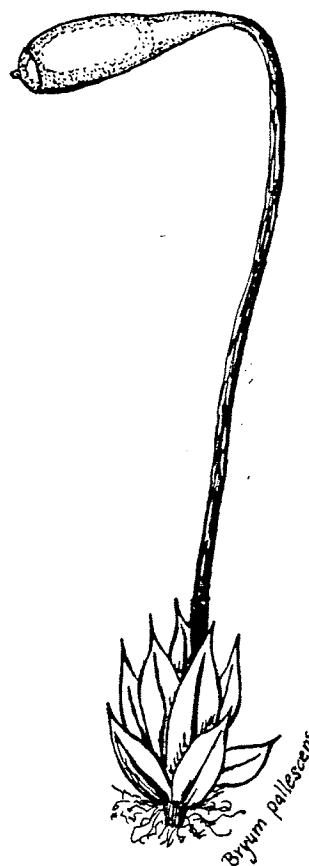
Mossornas Vänner på Svenska västkusten

1982

15

oktober

Information till medlemmar och intresserade

Torbjörn Johansson	Orthodontium lineare i södra Halland	2-3
Stanley Mattsson	M.V.s 1:a vårexkursion	4
Sven Fransén	M.V.s 3:e vårexkursion	5
Tomas Hallingbäck	M.V.s Dalslands-exkursion 1982	6-7
Peter Carlsson	Pohlia elongata på västkusten	8-9
Stanley Mattsson	Index till Vol. 1-15 (1977-82)	10-12

OBS ! Medlemsavgift i föreningen är höjd till 20:00

postgiro: 13 37 88 - 0 Mossornas Vänner c/o G. Kristensson
Sägeng. 54, 422 46 Hisingsbacka.

Under sommaren 1982 har jag, inspirerad av artikeln om *Orthodontiums* utbredning i Skåne av Lars Hedenäs, (Sv. Bot. Tidskrift 75, 1981) försökt kartlägga artens nu-läge i Laholms kommun på Svenska västkusten.

Arten tycks ha fått ordentligt fotfäste i södra Sverige sen den för första gången upptäcktes 1979 på söderåsen i Skåne.

Jag har besökt ett flertal gran och tallskogar och mönstret börjar upprepa sej. Om den överhuvud taget finns brukar den dyka upp efter ungefär en halvtimmes sökande. Växtplatserna är oftast i utkanterna av skogarna vilket jag förmodar kan tolkas på två sätt. 1/. De vindspridda sporererna hamnar naturligtvis först i kanterna av skogspartierna, 2/. Arten är relativt ljuskrävande.

De flesta växt-platserna är gamla ruttna granstubbar men även på barrfärna, t.ex. vid foten av gran. På ett ställe växer *Orthodontium* på torv i kanten av gammal torvtäckt.

Likheten med *Dicranella heteromalla* har ofta påtalats och det är naturligtvis helt riktigt men eftersom båda arterna brukar vara rikt fruktsatta är det inte allt för svårt att artska ilja dem i fält. Tandkransen hos torra och tomma *Dicranella*-kapslar är ofta snedställd, ser ungefär ut som en telefonlur eller kanske snarare som en handdusch, något jag aldrig sett hos *Orthodontium*. Dessutom är ju setan kortare (relativt sett) hos *Orthodontium*.

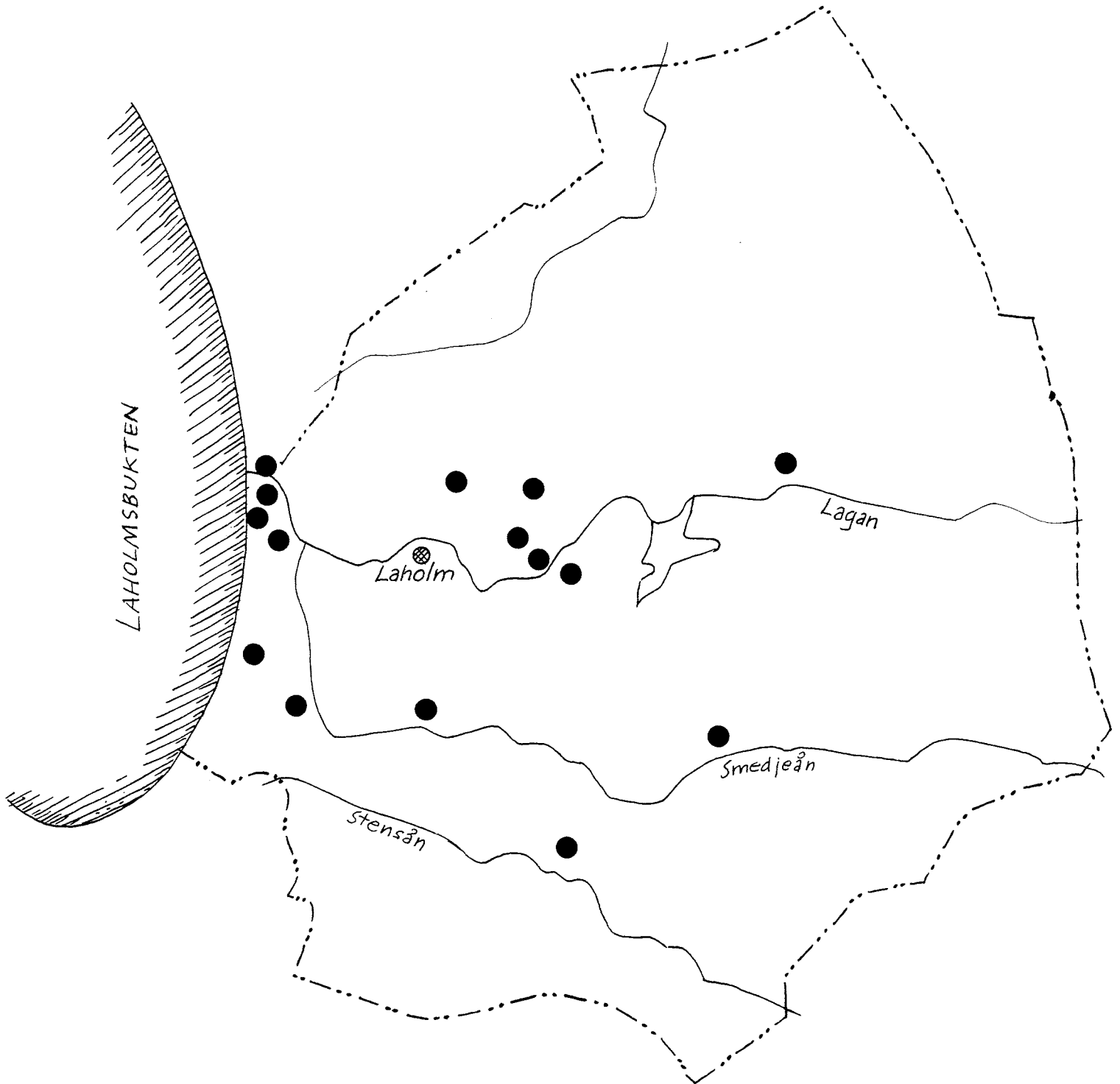
Referenser:

Damsholt, K. & Holmen, K. *Orthodontium lineare* Schwaegr. fundet i Sverige. *Lindbergia* 1:115. (1971)

Hedenäs, L. *Orthodontium lineare*-en mossas frammarsch. *Svensk Botanisk Tidskrift*. 75:157-161. (1981)

Orthodontium lineare i Laholms kommun på
Svenska västkusten. September 1982.

Denna soliga söndag i början av april samlade hela 11 stycken M-vänner för inventering av ruta +3d. Rutan delas mellan socknarna Säve och Harestad av Nordre älv. Utöver de rika mossfynden fick vi även njuta de första utslagna blommorna av blåsippa, gullpudra, snödroppe och hh svalört.

Första anhalten för dagen blev en urbergshöjd 500 m SV Kornhall längs med Nordre älv. Platsen har i "Naturvårdsprogram för Göteborg" bedömts vara av mycket stort intresse genom sitt stora inslag av kalkkrävande växter. På bergknallens NV sida bland kuddar av Tortella tortuosa och Ctenidium molluscum petade Tomas ur bergsprickorna fram en liten mossa, vid första anblicken slående lik Bryum argentium, som visade sig vara Anomobryum concinatum. Växtplatsen har tillskrivits stor vikt vid artavgränsningen mellan A. concinatum och A. filiforme. Ur den annars rika floran kan nämnas: Lophozia excisa, Bryum rubens och Campylium chrysophyllum. Bland representanterna för den mer kustbundna floran fanns Grimmia montana, Bryum alpinum och Pottia heimii.

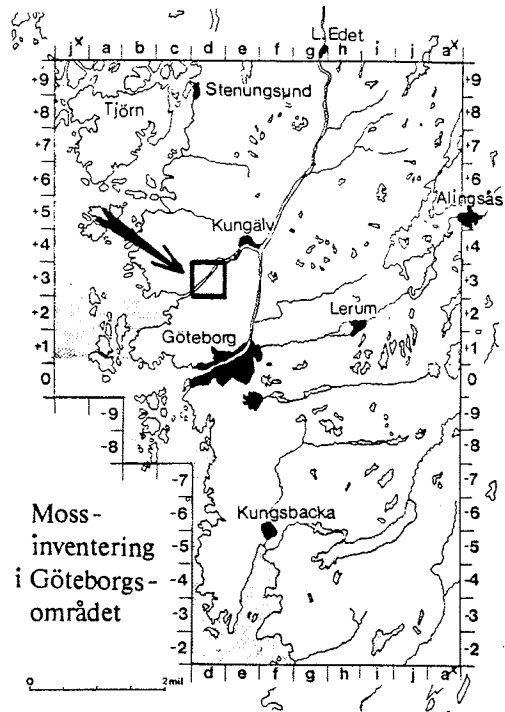
Efter en stärkande lunch i den gassande vårsolen begav vi oss till ett våtmarksområde syd om Önneröd, vilket genom sin ornitologiskt mycket intressanta fauna lär ha räddats från att bli kommunal soptipp. Vad mossfloran anbelangar, skulle den ha blivit ett svagt argument i diskussionen om tipp eller levande starrmyr.

Desto rikare marker fann vi S om Heden där vi följde en bäckravin ned mot Nordre älv. På den lösa lermarken var Fissidens välrepresenterat, förutom F. bryoides och F. taxifolius fanns också en raritet som F. exilis. Andra fynd var Scapania mucronata, Amblystegium fluviatile, Phascum cuspidatum och Pottia truncata. Avslutningsvis skrapades Orthotrichum affine och O. lyelli av en gammal ek som växte i omgivningen kring bäckens utlopp mot Nordre älv, ett område som också visade tydliga spår på en rik förekomst av strutbräken.

Totalt noterade vi 115 arter, varav 21 levermossor.

Deltagare: Harry Andersson, Sten Ekman, Sven Fransén, Bertil Gilsenius, Tomas Hallingbäck, Pär Johansson, Gerhard Kristensson, Stanley Mattsson, Hans-Olof Sticher, Peter Sögård och Solvej Østby.

Stanley

MOSSORNAS VÄNNERS TREDJE VÅREKKURSION 1982-04-18

Denna exkursion gick till SÖ-hörnet av inventeringsområdet, närmare bestämt ruta -3a*, vid Viskan S. om Björketorp.

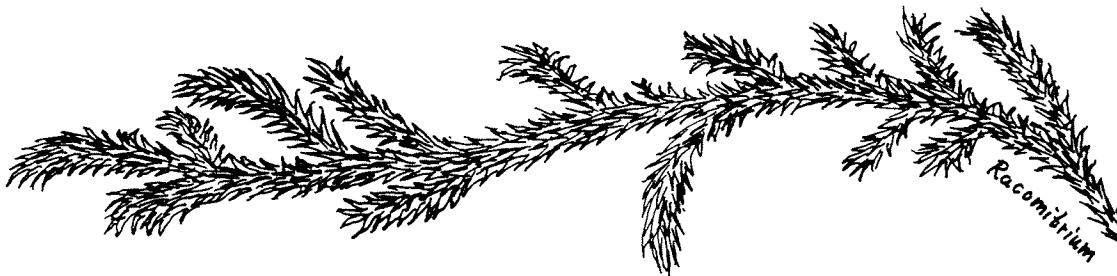
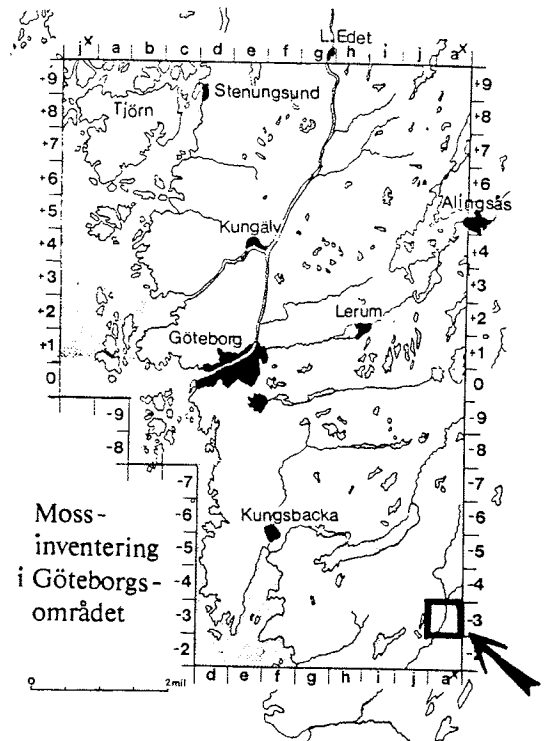
Första lokalen vi besökte var bergbranten vid Kattunga kapell, där en storblockig sluttning bjöd på rikligt med Mylia taylori. Andra arter som växte där var Anastrophyllum minutus, A. saxicolus, Calyptogeia integristipula, Rhabdoweisia crispata och Racomitrium aquaticum.

Vi fortsatte ner till Viskan, och stannade vid en sluttande lövskog på näringsrik mark. Där fanns Calliergon cordifolium, Brachythecium reflexum, B. rutabulum, Eurhynchium swartzii och Plagiothecium cavifolium. På trädbaser nära vattnet växte Bryum flaccidum och Homalia trichomanoides.

Sista lokalen för dagen var Öemossen, där vi tittade på sumpskog och mosse. I sumpskogen växte Splachnum ampullaceum på en stubbe. Ute på mossen i en torvskärning hittade vi ett antal levermossor: Cephalozia connivens, C. loitlesbergeri, Kurzia pauciflora och Mylia anomala.

Totalt gav denna inventeringsdag 108 arter, varav 65 bladmossor, 14 vitmossor och 29 levermossor.

Sven Fransén

Sju mossvänner reste tidigt en lördag till ett vårgrönt Dalsland. Som alla nog vet är detta landskap relativt väl undersökt vad beträffar mossor. Detta tack vare två lanthandlare och en häradsdomare, de förra från Bäcke den senare från Åmålstrakten. Istället för att ägna sig åt att sälja ting eller sköta dömmandet gick de hellre med näsan i backen och plockade mossor. Och vilka mossor!! En egenhet dessa originella farbröder hade var bl a att främst undersöka hemssocknens flora. Mer avlägsna delar av Dalsland blev av den anledningen starkt försummade.

Väst kust-bryologerna, Mossornas Vänner, valde därför lokaliteter dit inte häradsdomaren och Bergströmarnas cyklar nådde

Dagens första anhalt blev Rannebergen, en lokal mycket känd för två sällsynta ormbunkar. Berget som ligger i Skållerud socken uppvisar dalformationens geologi samt ostörda, ädellövskogsklädda raviner. Efter ett tags klättrande över stock och sten såg vi oss mätta på *Gymnostomum aeruginosum*, *Taxiphyllum wissgrillii* och *Neckera complanata*. Starkt basiska klippor hyste olika Anomodonarter samt en och annan *Barbula* och *Fissidens*. Intressant var att skåda den glänsande *Orthothecium intricatum* som någon fann i en skuggig och något fuktig kalk-bergsskrev. På lös jord växte rikligt av bl a *Weissia controversa* och *Barbula recurvirostris*.

Hålemaden kallas lokal nr 2, ett rikkärr intill landsvägen till Dals-långed. Trots att kärret var övervuxet av bladvass fann vi en del brunmossor bl a *Tomentypnum nitens*, *Sphagnum warnstorffii* och *Drepanocladus intermedius*. I myrkanten upptäckte vi andra rikkärtsarter som *Campylium protensum* och *Dicranum bonjeanii*.

Färden fortsatte norrut till Ramdalen eller närmare bestämt

Ånäsebäcken, en smalt nedskuren bäckravin genom dalformationens kalkrikaste bergarter. Den fuktiga ravinen, klädd med granskog hade utmärkta förutsättningar för givande moss-studier.

När vi lämnade ravinen på kvällskröken kunde vi nöjda konstatera att vi gjort en lång rad trevliga fynd. Förutom rariteter som *Cololejeunea calcarea*, *Seligeria donniana* och *Hygrohypnum eugyrium* kunde vi notera praktbestånd av t ex *Neckera crispa*.

Vi fann frukt (sporogon) på en rad mossor: t ex *Platygyrium repens*, *Pleurozium schreberi*, *Hylocomium splendens*, *Neckera crispa* samt levermossan *Conocephalum conicum*. Intill ett vattenfall på skuggade klippväggar satt den största av våra *Seligeria*-arter, *S. recurvata*. På stenar i bäcken noterades *Radula lindenberghiana*, *Dichodontium pellucidum* och *Trichostomum tenuirostre*. Murkna omkullfallna trädstammar i den lagom, illa skötta bondeskogen, hyste flera typiska gammelskogsmossor. Exempelvis *Crossocalyx hellerianus*, *Orthodicranum flagellare*, *Buxbaumia viridis* och *Cephalozia catenulata*. Någonstans i området insamlades även de två små och rara levermossorna *Calypogeia suecica* och *Lophozia ascendens*.

Efter övernattning i närheten av Ånäsebäcken gjorde vi en promenad till ett medelrikkärr i närheten som bjöd oss på rikt fruktifierande *Climacium dendroides*. Här hittades även den mindre vanliga *Hypnum pratense* som växte i sällskap med *Riccardia multifida* och *Sphagnum teres*.

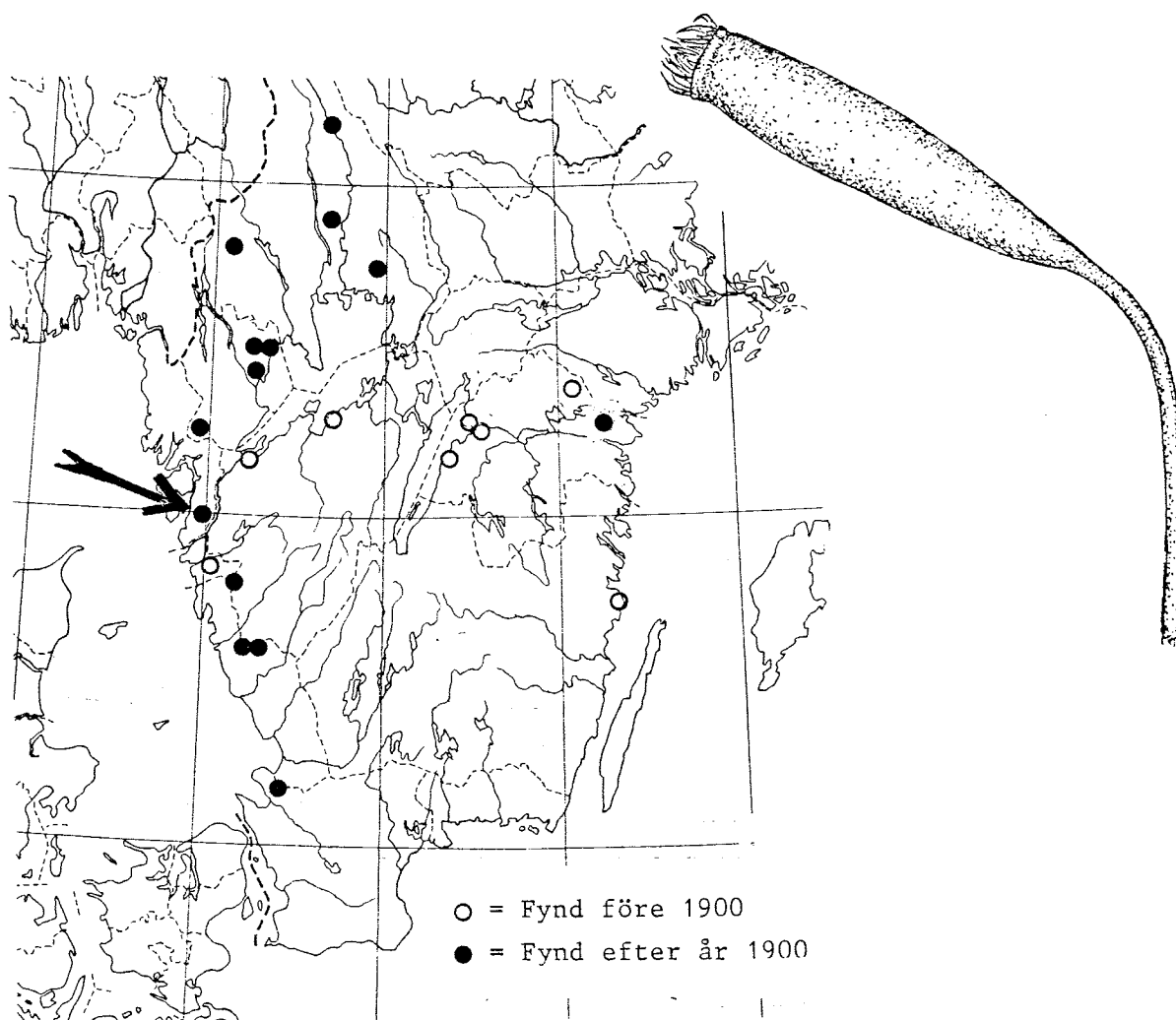
Nästa lokal fick bli det stora naturreservatet Yttre Bodarne ett stycke typisk Vänerskärgård. På de magra hällmarkerna som bildar utskjutande uddar i Vänern noterade vi bl a *Sphagnum nemoreum*, *Dicranum polysetum* och *D. spurium*. Strandklipporna var intressantare med arter som *Amphidium mougeottii*, *Tortella tortuosa* och flera *Grimmia*-arter, bl a *G. incurva*. Karaktärsarter för littoralen var annars *Blindia acuta* och *Anomobryum filiforme* samt en *Bryum*-art som vi först trodde var *B. muehlenbeckii* men skiljer sig från den på några punkter.

Efter middag på strandklipporna till sjön Ånimmen vidtog hemfärd. Några av oss stannade till vid Årbolsfjället (Rostock) för att försöka återfinna *Anomodon rugelii* men utan resultat. Lika hopplöst var det att återfinna *Orthotrichum scanicum* vid Dalskog station och *Jamesoniella undulifolia* vid Bäcke (sistnämnda lokal kraftigt förändrad).

Tomas Hallingbäck

Vid Mossornas Vänners exkursion till Sätilla s:n (ruta -8i) i maj 1980 hittades ett litet bestånd av *Pohlia elongata* (se Gerhard Kristenssons exkursionsrapport i MV 10). Fyndet väckte viss uppmärksamhet eftersom arten endast uppgivits en gång tidigare för västsverige, nämligen i P F Wahlbergs "Flora Gothoburgensis" från 1820 (se Harry Anderssons och Tomas Hallingbäcks artikel i MV 9).

I september i år upptäcktes arten igen av Tomas Hallingbäck och undertecknad under en exkursion i Svartedalen. *P. elongata* är ej tidigare uppgiven för Bohuslän.

Pohlia elongata i södra Sverige

Här följer en närmare beskrivning av fyndplatserna samt en förteckning över de mossor som växte i omedelbar anslutning till *Pohlia elongata*.

Lokal 1. Vg. Sättila s:n (-8i), c:a 500m NV Västra Ekåsen. Lokalen utgörs av en tvär, nordvänd bergbrant, klädd med granskog och med påfallande inslag av nordliga och fuktighetsälskande arter. *Pohlia elongata* växte bland klippblock i ett litet bestånd i till synes stabil vegetation och var närmast associerad med:

Bartramia pomiformis
Polytrichum alpinum
Lepidozia reptans
Calyptogeia muelleriana
Plagiothecium undulatum

Lokal 2. Boh. Ucklum s:n (+8f), Djupedalen, c:a 500m V St Bjurevattnet.

Djupedalen är en förkastningsspricka som går i öst-västlig riktning och som hyser ett betydande antal suboceaniska och nordliga arter. *Pohlia elongata* växte här mycket rikligt på en rotvälta i sent succesionsstadium tillsammans med:

Polytrichum formosum
Diplophyllum albicans
Dicranella heteromalla
Dolichotheca striatella
Tetraphis pellucida
Scapania nemorea
Hypnum cupressiforme

Strax intill växte dessutom:

Polytrichum alpinum
Anastrophyllum michauxii

Pohlia elongata är i Sverige en utpräglad nordlig art och fynden i Götaland är inte många (se karta). Signifikativt är att den på båda de västsvenska lokalerna uppträder tillsammans med en såpass sällsynt och kräsen art som *Polytrichum alpinum*.

På båda lokalerna var den rikt fertil och de långsträckta kapslarna gör den lätt igenkänd i fält (endast den närstående och likaledes nordliga *P longicolla* har liknande kapslar).

INDEX till vol. 1-15 (1977-1982)

av

Mossornas Vänner

På Svenska Västkusten

- ANDERSSON, H.: Bryologernas stora namn I 5: 9-11
--- : Bryologernas stora namn II 7: 9-10
--- : Bryologisk terminologi contra latinsk språkriktighet 8: 4-5
--- : Mossornas härstamning och utveckling 3: 14-15
--- : Några mossors latinska namn syftande på morfologiska karaktärer,
bladmossor 2: 2-6
--- --- , levermossor 3: 3-4
--- och HALLINGBÄCK, T.: Några uppgifter om den bryologiska utforskningen
av västra Sverige 1694-1976 9: 7-12
- Barbilophozia atlantica, utbredning Norden 9: 2-6
Brachythecium, bladformer 8: 11
Calypogeia arguta, utbredning Norden 9: 2-6
Calypogeia, släktnyckel-artbeskrivning 7: 2-6
Campylopus introflexus, i Lerum 5: 4-5
--- , i Sverige 6: 11-12
- CARLSSON, P.: Experimentella metoder inom mosstaxonomin 11: 2-6
Ecuador, mossflora 4: 2-15
- EKMAN, S.: Insekter och parasitmosser 13: 2-3
- Exkursionsrapporter: (utom Göteborgs-trakten)
--- , S. Halland Sept-77 1: 9-11
--- , NV Skåne Maj-79 7: 15
--- , Kinnekulle Sept-79 8: 7
--- , Särö västerskog Mars-80 10: 7
--- , Danmark Maj-80 10: 11
--- , Omberg Maj-81 13: 11-12
--- , Falbygden Sept-81 14: 8-9
--- , Dalsland Maj-82 15: 6-7
- Fissidens exilis, i Halland 8: 6
- FRANSEN, S.: Mossfloran i Ecuador 4: 2-15
--- : Utveckling av Peristom I 9: 13-17
- Föreningsangelägenheter 6: 2
- HALLINGBÄCK, T.: Calypogeia i Sverige 7: 2-6
--- : Introduktion till Scapania 5: 12-21
- Haplomitrium hookeri, i Dalsland 8: 2-3
- Hookeria lucens, i Halland 10: 12
--- , i Skåne 5: 2

JOHANSSON, T.: Om Anthoceros i allmänhet och Anthocerossporens fyra
intressanta ytor 3: 5-7

--- : Vilken glädje och nytta kan man ha av att studera mossor 2: 14

Mossinventering i Göteborgstrakten :

--- Exkursionsrapport från ruta

--- --- , +9e 4: 16

--- --- , +9h 7: 14

--- --- , +8i 12: 14

--- --- , +8j 14: 10

--- --- , +7a 8: 9-10

--- --- , +7d 13: 14

--- --- , +5a 4: 17

--- --- , +5b 13: 7

--- --- , +5d 13: 10

--- --- , +5g 10: 9

--- --- , +5i 8: 8

--- --- , +4d 3: 12-13

--- --- , +4a* 8: 7-8

--- --- , +3d 15: 4

--- --- , +3e 3: 12-13

--- --- , +2a 11: 12

--- --- , +2i 3: 12-13

--- --- , +2a* 14: 11

--- --- , +1a 9: 18

--- --- , +1h 4: 18

--- --- , 0a 1: 12

--- --- , -9a* 13: 13

--- --- , -8b 6: 13

--- --- , -8i 10: 10

--- --- , -8j 6: 14

--- --- , -7i 3: 12-13

--- --- , -4e 14: 12

--- --- , -4f 13: 8

--- --- , -4j 2: 13

--- --- , -3a* 15: 5

--- --- , -3d 10: 8

--- --- , -2f 12: 15

--- --- , -2h 11: 11

--- --- , -2j 6: 15

--- Fyndkartor I 16 st 3: 8-11

--- --- II 12 st 7: 11-13

--- Lägesrapport I Dec-77 1: 2-3
 --- --- II Dec-81 13: 4-6
 --- Västkustens levermossor 1: 4-6
 --- Västkustens bladmossor, A-D 2: 7-10
 --- --- , E-K 5: 6-8
 --- --- , L-Z 10: 2-6
 Orthodontium lineare, på Hisingen 3: 2
 Orthodontium lineare i södra Halland 15: 2-3
 Orthotricum, utbredning på västkusten 11: 7-10
 Phaeoceros carolinianus, i Halland 7: 7-8
 Pohlia elongata på västkusten 15: 8-9
 Projekt Västmossor, en orientering 2: 11-12
 Radula lindenbergiana, utbredning 9: 2-6
 Scapania, släktnyckel-artbeskrivning 5: 13-21
 --- gracilis, i Skåne 5: 3
 --- --- , utbredning i Norden 9: 6
 Schistostega pennata, i Sverige 14: 2-7
 Spetsbergen, mossor från 6: 3-10
 Vitmossor i Norden I , Palustriagruppen 12: 2-13
 WALL, S.: Mossor från Spetsbergen 6: 3-10
 Zygodon conoidens, i Skåne 5: 3

Mossexkursion till Östra Småland (Moråns dalgång)

Helgen 30-31 oktober anordnar Köpenhamns Universitet, under ledning av Kell Damsholt, en mossexkursion till östra Småland.

På lördagen besöks Moråns dalgång - en bryologiskt mycket intressant lokal . Söndagen ängnas åt Öland och då speciellt Alvaret.

Övernattning sker i en sommarstuga i närheten av Skärvsjö. Medtag sovsäck.

Anmälan till Kell Damsholt
 Adress: Inst. for Systematisk
 Botanik
 Gothersgade 140
 Dk-1123 Köpenhamn K